

AFSPRAKENLIJST INTERPARLEMENTAIR KONINKRIJKSOVERLEG JANUARI 2018

Oranjestad, 9-11 januari 2018

In het Presidiumoverleg van 9 januari 2018 zijn de onderstaande afspraken herbevestigd dan wel gemaakt:

- dat het presidium bestaat uit de voorzitters van de parlementen (behalve van Nederland), de voorzitters van de commissies en de griffiers;
- dat de Statenvoorzitters van Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de commissievoorzitters van Nederland de delegatieleiders zijn en de afsprakenlijst ondertekenen;
- dat de commissievoorzitters woordvoerders van de delegaties zijn, maar tijdens discussies meerdere leden van de delegaties het woord kunnen voeren.
- dat de commissievoorzitters en de Statenvoorzitters deelnemen aan de persconferentie;
- dat indien een delegatie een afwijkend standpunt heeft, dit vermeld wordt in de afsprakenlijst. Daarbij wordt verwezen naar de toelichting op dit standpunt, die wordt opgenomen in een bijlage die formeel geen onderdeel uitmaakt van de afsprakenlijst. Afwijkende standpunten worden voorafgaand aan de persconferentie schriftelijk gedeeld met de andere delegaties. Van een afwijkend standpunt van een deel van een delegatie wordt geen aantekening opgenomen;
- dat alle delegaties kunnen deelnemen aan een werkgroep. Nederland is trekker van een werkgroep indien het een specifiek onderwerp met betrekking tot Caribisch Nederland (BES-eilanden) betreft;
- dat de delegaties maximaal 15 minuten de tijd krijgen om intern beraad te plegen;
- dat het Reglement van Orde van het gastland geldt, bijvoorbeeld met betrekking tot interruptie van sprekers en persoonlijke feiten;
- dat de Voorzitter van het IPKO de tijd in de gaten houdt, opdat elke delegatie evenveel tijd krijgt om haar standpunten naar voren te brengen;
- dat het organiserende land de werkbezoeken in het IPKO vaststelt en regelt, waarbij de gastdelegaties tijdig gevraagd wordt suggesties te doen;
- dat schriftelijke standpunten van individuele leden en/of fracties niet formeel tijdens het IPKO zullen worden ingebracht;
- dat de beraadslagingen van het IPKO in beginsel openbaar zijn en dat wordt gezorgd voor een uitzending via internet. De werkbezoeken en de presidiumvergaderingen zijn in beginsel besloten.
- dat het programma van het IPKO wordt vastgesteld door het presidium. Wijzigingen in of aanvullingen op het programma dienen eerst te worden goedgekeurd door het presidium.

Small Islands Developing States

- De delegaties nemen kennis van een presentatie van vertegenwoordigers van het Aruba Center of Excellence voor SIDS. In de presentatie wordt onder meer ingegaan op de uitdagingen waarmee SIDS te maken hebben, waaronder hun kleinschaligheid en geografische ligging. Ook wordt een overzicht gegeven van best practices en de uitdagingen die er zijn om SIDS-initiatieven te implementeren.

Gevolgen van orkaan Irma

- De delegaties nemen kennis van een presentatie van de heer P. Geerlings, delegatieleider van de Staten van Sint Maarten, over de gevolgen van orkaan Irma en de wederopbouw van Sint Maarten. De delegatie van Sint Maarten zegt toe erbij haar regering op aan te dringen dat alles in werking wordt gesteld dat het woningreparatieprogramma zo spoedig mogelijk wordt gerealiseerd.

- De delegaties onderstrepen het belang van een spoedige en duurzame wederopbouw van Sint Maarten. De delegaties spreken in dit kader af dat de delegatie van Sint Maarten de andere delegaties blijvend zal informeren over de wederopbouw van het eiland, en in het bijzonder op welke terreinen de wederopbouw moeizaam verloopt. De Nederlandse delegatie zal deze informatie meenemen bij de parlementaire controle op het Nederlandse wederopbouwfonds voor Sint Maarten waar de Nederlandse regering onlangs 550 miljoen euro voor beschikbaar heeft gesteld.

Situatie in Venezuela

- De delegaties nemen kennis van een besloten presentatie van de heer Y. Nicholaas, voorzitter van de ambtelijke Stuurgroep Venezuela van Aruba, over de actuele situatie in Venezuela.

- De delegaties zijn zeer verontrust over het recentelijk door Venezuela afgekondigde boycot voor Aruba, Bonaire en Curaçao en de vergaande gevolgen die dit heeft voor de Benedenwindse eilanden.

- De delegaties hebben vernomen dat op vrijdag 12 januari 2018 een overleg plaatsvindt tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de republiek Venezuela. De delegaties hebben op 9 januari 2018 de minister voor Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk per brief verzocht voor zover mogelijk, de inzet van de Koninkrijksregering voor dit overleg te delen met de parlementen van het Koninkrijk en na afloop van het overleg verslag te doen van het overleg.

- De delegaties constateren dat de relatie met Venezuela niet alleen op de korte termijn, maar ook op de lange termijn de aandacht van het Koninkrijk vraagt. De delegaties besluiten dit onderwerp voor het komende IPKO in mei 2018 opnieuw te agenderen en verzoeken hun regeringen en de Koninkrijksregering om de parlementen in de tussentijd actief te informeren over de actuele situatie in Venezuela, de samenwerking in het Koninkrijk en de langetermijnvisie ten aanzien van de relatie met Venezuela. De delegaties spreken af de ingekomen informatie voortdurend met elkaar te delen zodat de inzet van de Koninkrijksregering door de parlementen kan worden gecontroleerd en waar nodig worden bijgestuurd.

Duurzame penitentiaire inrichtingen

- De delegaties nemen kennis van een presentatie van mevrouw A. Marchena over duurzame penitentiaire inrichtingen in het Koninkrijk vanuit een mensenrechtenperspectief. In de presentatie gaat mevrouw Marchena onder meer in op de internationale wet- en regelgeving op dit terrein, de rol van het Committee for the prevention of torture and inhuman or degrading treatment or punishment (CPT), de uitdagingen voor penitentiaire inrichtingen op het gebied van duurzaamheid en de samenwerking binnen het Koninkrijk.

- De delegaties constateren dat het beleid ten aanzien van het gevangeniswezen in beginsel een autonome aangelegenheid is van elk van de landen in het Koninkrijk. Uit een rapport van de CPT blijkt dat er in het Caribisch deel van het Koninkrijk grote uitdagingen liggen op dit terrein. De delegaties benadrukken het belang van samenwerking en de uitwisseling van best practices.

- De delegaties besluiten het onderwerp mensenrechten in de justitiële keten bij het eerstvolgende IPKO opnieuw te agenderen.

Sustainable Development Goals en duurzame economische ontwikkeling

- De delegaties nemen kennis van twee presentaties van vertegenwoordigers van het Aruba Center of Excellence voor de SDGs. In de presentaties wordt ingegaan op de stand van zaken met betrekking tot de implementatie van de SDGs, de samenwerking in het Koninkrijk, de rol van parlementen bij de SDGs en de vervolgstappen.

- De delegaties nemen kennis van een presentatie van de heer Tujeehut, trekker energiebeleid van de regering van Curaçao. In zijn presentatie gaat de heer Tujeehut onder meer in op de energiestructuur op Curaçao, de energievisie, het beleid en de uitvoeringsstrategie van de Curaçaose regering en succesfactoren.
- De delegaties geven ieder een terugkoppeling van de implementatie van de SDGs in hun land. In Nederland ligt de focus bij de implementatie bij de SDGs op het terrein van klimaat en energie en duurzaamheid. Op Curaçao ligt de focus op SDGs 1,4,7,8 en 17. De delegatie van Sint Maarten is momenteel bezig met het ECLAC om in het eerste kwartaal van 2018 een strategisch plan te schrijven met de focus op SDGs 2,5,6,7,8,11,12,13 en 16. Ook geeft de delegatie van Sint Maarten aan dat het herstelplan na orkaan Irma kansen biedt om de SDGs mee te nemen. Op Aruba ligt het accent op SDGs 1 tot en met 5, 8 en 16.
- De delegaties besluiten elkaar actief te informeren over de stand van zaken en implementatie van de ratificatie van de overeenkomst van Parijs betreffende klimaatverandering (Kamerstuk 34 589 (R2077)).
- De Nederlandse delegatie zal de Nederlandse regering verzoeken of zij de landen in het Caribisch deel van het Koninkrijk kan ondersteunen bij de implementatie van de SDGs en duurzame economische ontwikkeling door 1) het beschikbaar stellen van wetgevingsjuristen bij het schrijven van SDG-gerelateerde wetgeving 2) kennisoverdracht en 3) pilots op het gebied van SDGs ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk uit te voeren.

Werkbezoek aan het Horacio Oduber Hospitaal

De delegaties brengen een werkbezoek aan het HOH ziekenhuis. Tijdens het werkbezoek komt onder meer naar voren dat het ziekenhuis op Aruba problemen heeft met de levering van geneesmiddelen. Daarnaast wordt de problematiek naar voren gebracht dat in de landen van het Caribisch deel van het Koninkrijk geen diploma's mogen worden afgegeven die geldig zijn in Nederland. Hierdoor kan het personeel in de ziekenhuizen dat een lokaal diploma heeft geen vervolgopleiding of stage lopen in Nederland omdat zij geen BIG-registratie krijgen. De delegaties roepen hun regeringen op om een oplossing te zoeken voor deze problematieken en de parlementen hierover te informeren.

Werkgroepen IPKO

Naar aanleiding van de presentaties en discussies tijdens het IPKO, en het grote belang dat de delegaties hechten aan de SDGs, besluiten de commissies de huidige werkgroepen van het IPKO te clusteren aan de hand van de volgende pijlers van de SDGs:

1. werkgroep SDG People
Deze werkgroep zal de volgende onderwerpen behandelen: gezondheidszorg, onderwijs, jeugd en jongeren, discriminatie en armoedebestrijding (SDGs: 1 tot en met 6).
2. werkgroep SDG Planet / Prosperity
Deze werkgroep zal de volgende onderwerpen behandelen: klimaatverandering, energie en economische kansen binnen het Koninkrijk (SDGs: 7 tot en met 15).

Daarnaast blijft de werkgroep Integriteit van Bestuur bestaan. De huidige constructie van de werkgroepen komt hiermee te vervallen.

De drie werkgroepen hebben ieder een rapporteur aangesteld die uiterlijk 1 mei 2018 een rapportage aanlevert met de stand van zaken in de verschillende landen ten aanzien van de onderwerpen binnen de werkgroepen, inclusief een overzicht met de knelpunten op de verschillende terreinen. De rapporteur ontvangt hiervoor input van de leden van de werkgroep (zie bijlage III). De rapporten zullen tijdens het eerstvolgende IPKO worden besproken.

De commissievoorzitters van de parlementen houden toezicht op de werkzaamheden van de werkgroepen. De werkgroepen worden ambtelijk ondersteund door de griffie van het parlement van de rapporteur.

Agendapunten volgend IPKO

- Rapportage werkgroep SDG People
- Rapportage werkgroep SDG Planet / Prosperity
- Rapportage werkgroep Integriteit van Bestuur
- Situatie in Venezuela
- Mensenrechten in de justitiële keten
- Geschillenregeling

Het presidium beraadt zich op eventuele aanvullende agendapunten, bijvoorbeeld over de toekomst van het Koninkrijk. In een videoconferentie ter voorbereiding op het komende IPKO wordt definitief over de agenda besloten. Het volgende IPKO zal plaatsvinden van dinsdag 29 mei tot en met vrijdag 1 juni 2018 in Den Haag.

Oranjestad, 11 januari 2018

J.E. Thijsen

(Voorzitter Staten van Aruba)

W.W. Millerson

(Voorzitter Staten van Curaçao)

P.F.M. Geerlings

(Voorzitter commissie Koninkrijksrelaties en Interparlementaire Betrekkingen Staten van Sint Maarten)

A. Pechtold

(Staten-Generaal Nederland)

BIJLAGE I

LEDEN VAN DE DEELNEMENDE DELEGATIES

DELEGATIE STATEN VAN ARUBA

Hr. J.E. Thijsen (Statenvoorzitter)
Hr. R.G. Tjon (Commissievoorzitter)
Mw. M.J. Lopez Tromp
Mr. E.G.A. Vrolijk
Mw. D.R.Y Lejuez
Hr. H.W.G. Tevreden
Hr. R.S. Croes
Hr. A.M. Sneek
Hr. R.A. Arends
Hr. O.B. Sevinger
Mw. M.G. Wyatt-Ras
Hr. H.C.J. Hek (Griffier)

DELEGATIE STATEN VAN CURACAO

Hr. W.W. Millerson (Statenvoorzitter)
Mw. A.V. Pauletta (Commissievoorzitter)
Mw. G.M. Mc William
Hr. G.S. Pisas
Hr. M.N.J. Rojer
Mw. M.C. Moses
Hr. R.F. Calmes
Hr. S.R. Cijntje (Griffier)

DELEGATIE STATEN VAN SINT MAARTEN

Hr. P.F.M. Geerlings (Commissievoorzitter)
Mw. T.E. Leonard
Hr. R.E. Samuel
Hr. F.G. Richardson
Mw. N.R. Guishard-Joubert (Griffier)
Hr. R.R.H. Richardson (Adviseur)

NEDERLANDSE DELEGATIE

Tweede Kamer

Hr. A. Pechtold (Delegatieleider)
Hr. A. Bosman
Hr. M. de Graaf
Mw. J.A.M.J. van den Berg-Jansen
Mw. A.E. Diertens
Mw. L. van Tongeren
Hr. A.A.G.M. van Raak
Mw. A.H. Kuiken
Hr. J.P. Verstraten (Griffier)

Eerste Kamer

Hr. R.R. Ganzevoort

Mw. S.C. van Bijsterveld

Hr. Th. C. de Graaf

Hr. M. Sini

Mw. M. Prenger (Griffier)

BIJLAGE II

PROGRAMMA INTERPARLEMENTAIR KONINKRIJKSOVERLEG 9 - 11 JANUARI 2018 op ARUBA

DINSDAG 9 JANUARI 2018

08:30 – 09:00 uur

Ontvangst

09.00 - 09.30 uur

Presidiumoverleg

09.30 - 09.50 uur

Opening

09.30u welkomstwoord door voorzitter Staten van Aruba

09.35u korte speech door delegatieleider Nederland

09.40u korte speech delegatieleider Curaçao

09.45u korte speech delegatieleider Sint Maarten

10.00 uur

Groepsfoto

10.15 - 11.00 uur

Opening vergadering door voorzitter IPKO en presentatie commissie Small Island Developing States o.l.v.:

- mevrouw Jocelyne Croes, Alternate Chair, Board of the Aruba Center of Excellence for the Sustainable Development of SIDS,
- de heer Arno Boersma, Manager, Aruba Center of Excellence for Sustainable Development of SIDS,
- mevrouw Francielle Lacle, Project Assistant, Aruba Center of Excellence for the Sustainable Development for SIDS,
- de heer Marc Croes, beleidsmedewerker, SDG Commissie,
- mevrouw Ghislaine Nicolaas, beleidsmedewerker, SDG Commissie.

11.00 - 11.45 uur

Presentatie Sint Maarten over de gevolgen van orkaan Irma

11.45 - 12.30 uur

Plenaire discussie delegaties en panelleden

12.30 - 14.00 uur

Lunch

14.00 - 15.00 uur

Presentatie situatie in Venezuela o.l.v. dhr. Y. Nicolaas

15.00 - 16.00 uur

Presentatie duurzame penitentiaire instellingen o.l.v. mw. Annamarie Marchena

16:00 - 17:00 uur
Plenaire discussie delegaties en presentatoren

18:00 - 21:00 uur
Borrel aangeboden door de Nederlandse Vertegenwoordiging op Aruba

WOENSDAG 10 JANUARI 2018

09.00 - 10.00 uur

Presentatie van de Commissie Sustainable Development Goals o.l.v:

- mevrouw Jocelyne Croes, Raadsadviseur, Voorzitter, SDG Commissie,
- de heer Marc Croes, beleidsmedewerker, SDG Commissie,
- mevrouw Ghislaine Nicolaas, beleidsmedewerker, SDG Commissie,
- mevrouw Maria Dijkhoff-Pita, Directeur DEZHI, vice voorzitter SDG commissie,
- de heer Marcelino Kock, beleidsmedewerker, DEZHI, Voorzitter IWG,
- mevrouw Judesca Briseño, Hoofd Beleid, Planning en Onderzoek, DEZHI,
- mevrouw Vivian Loopstok-Geerman, Beleidsmedewerker Planning, DEZHI

10.00 - 10.30 uur

Presentatie Curaçao "Ontwikkelingen Duurzame Energie" o.l.v. de heer Karel Tujeehut

10.30 - 11:30 uur

Plenaire discussie inzake SDG's: stand van zaken inzake SDG's in Nederland, Curaçao en Sint Maarten

11.45 - 13.00 uur

Lunch

13.45 - 15.30 uur

Werkbezoek aan Water- en Energie Bedrijf (W.E.B.)

16.00 - 17.30 uur

Werkbezoek aan Aruba Microalgae Pilot Plan

18:00 – 21:00

Diner aangeboden door de Voorzitter van de Staten van Aruba

DONDERDAG 11 JANUARI 2018

08.15 - 10.00 uur

Werkbezoek Horacio Oduber Hospitaal

10.15 - 10.45 uur

Delegatieoverleggen

10.45 - 11.15 uur

Presidiumoverleg

11.15 - 12.30 uur

Vaststelling afsprakenlijst

12.30 - 14.15 uur

Lunch

14.15 - 15.15 uur

Ondertekening afsprakenlijst en persconferentie

BIJLAGE III SAMENSTELLING WERKGROEPEN

Werkgroep SDG People

Mw. A.V. Pauletta (Curaçao, rapporteur)
Hr. M.N.J. Rojer (Curaçao)
Mw. M.C. Moses (Curaçao)
Hr. J.L. Cordoba (Curaçao)
Mw. M.G. Wyatt-Ras (Aruba)
Hr. H.W.G. Tevreden (Aruba)
Hr. E.G.A. Vrolijk (Aruba)
Mw. J.A.M.J. van den Berg-Jansen (Nederland)
Mw. A.E. Diertens (Nederland)

Werkgroep SDG Planet / Prosperity

Hr. A. Bosman (Nederland, rapporteur)
Mw. L. Van Tongeren (Nederland)
Hr. R.A. Arends (Aruba)
Mw. D.R.Y. Lejuez (Aruba)
Hr. R.F. Calmes (Curacao)
Mw. G.M. Mc William (Curacao)
Hr. G.S. Pisas (Curacao)

Werkgroep Integriteit van bestuur

Hr. R.G. Tjon (Aruba, rapporteur)
Hr. A.M. Sneek (Aruba)
Hr. O.B. Sevinger (Aruba)
Hr. R.S. Croes (Aruba)
Mw. M.J. Lopez-Tromp (Aruba)
Mw. S.C. Van Bijsterveld (Nederland)
Mw. A.V. Pauletta (Curaçao)
Hr. W.W. Millerson (Curaçao)

* De delegatie van Sint Maarten zal op korte termijn de namen van de leden van de werkgroepen doorgeven.

BIJLAGE IV PROGRAMMA NEDERLANDSE DELEGATIE

Zondag 7 januari 2018

De delegatie reist van Amsterdam naar Bonaire en komt daar aan het begin van de avond aan, waar zij wordt ontvangen door de Gezaghebber van Bonaire en de waarnemend Rijksvertegenwoordiger.

Daarna heeft de delegatie een informele ontmoeting met leden van het Bestuurscollege en de Eilandsraad. De dag eindigt met een ontmoeting met de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties die gelijktijdig op het eiland verblijft in verband met een kennismakingsbezoek aan de Benedenwindse eilanden.

Maandag 8 januari 2018

De delegatie start de dag met een gezamenlijk ontbijt met de Raad van Kinderen op Bonaire. De Raad van Kinderen bestaat uit 23 kinderen uit groep 8 tussen de 11/12 jaar die structureel meedenken met bedrijven en organisaties over strategische en maatschappelijke vraagstukken. De delegatieleider noemt in zijn welkomstwoord onder andere het belang van signalen van kinderen en de rol van de Kinderombudsman in dit kader. Tijdens de gesprekken met de kinderen komen uiteenlopende onderwerpen aan de orde zoals het onderwijs op Bonaire, de overgang naar het hoger onderwijs, de taal die de scholieren spreken in de klas, de slechte staat van de wegen en de kinderbijslag.

Daarna ontvangt de delegatie een briefing van de waarnemend Rijksvertegenwoordiger. Hierbij wordt de delegatie onder meer geïnformeerd over de actuele politieke, economische en maatschappelijke situatie op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Aansluitend heeft de delegatie een ontmoeting met vertegenwoordigers van verschillende maatschappelijke organisaties die actief zijn op het Openbaar Lichaam.

Vervolgens legt de delegatie een werkbezoek af aan een landbouwproject van de stichting Krusada. Deze stichting geeft begeleiding aan kwetsbare doelgroepen zoals verslaafden, ex-gedetineerden en jongeren. De directeur en een medewerker van de stichting geven een toelichting op het succesvolle landbouwproject dat door Krusada is opgericht waarbij kwetsbare doelgroepen leren om groenten te verbouwen. De groenten wordt verkocht in de supermarkten, op de wekelijkse markt en bij Krusada zelf. Krusada probeert momenteel naast groenten ook andere producten te verkopen op Bonaire, zoals bijvoorbeeld ijsthee en producten op basis van aloë vera. De delegatie krijgt tevens een uitgebreide rondleiding over het terrein van de stichting en bezoekt onder meer de opvangfaciliteiten en de sociale werkplaats.

Tijdens de lunch ontvangt de delegatie een uitleg over de werkzaamheden van de stichting Plattelands Ontwikkelingsprogramma Bonaire (POP Bonaire). Deze stichting wil de eigen voedselproductie op het eiland stimuleren door het oprichten van een Kennis Centrum Landbouw, toeristische ontwikkeling, versterking van het ondernemerschap en verduurzaming van de geitenhouderij. De organisatie noemt dat de samenwerking met het Bestuurscollege op Bonaire soms te wensen overlaat. Zo heeft het vorige Bestuurscollege de plannen van POP geaccordeerd maar worden deze door het huidige Bestuurscollege niet geïmplementeerd. Ook de contacten met

de ministeries zijn zodanig dat het POP Bonaire nog niet alle projecten kan realiseren die zij wenst uit te voeren. De delegatie zal de verkregen informatie meenemen.

Vanwege de beperkte vervoerscapaciteit reist een deel van de delegatie aansluitend af naar Aruba. Het andere deel van de delegatie wordt door de projectleider van het projectbureau integrale wijkaanpak van het Openbaar Lichaam Bonaire en een beleidsadviseur van de woningcorporatie, Fundashon Cas Boneriano, rondgeleid door een aantal wijken op Bonaire. De delegatie bekijkt onderweg verschillende projecten van de integrale wijkaanpak waaronder de renovatie van sociale huurwoningen en verschillende wijkcentra, recent opgeleverde sport- en spel faciliteiten en een nieuwbouwproject voor sociale woningbouw. Aansluitend aan de rondleiding hebben de delegatieleiders een ontmoeting met twee vertegenwoordigers van de actiegroep Nos Kier Boneiru Bek.

In de avond reist ook het overige deel van de delegatie naar Aruba. Beide delegaties zijn ontvangen door de waarnemend Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de Griffier van de Staten van Aruba.

Dinsdag 9 t/m donderdag 11 januari 2018

De delegatie begint haar bezoek aan Aruba met een briefing van de waarnemend Vertegenwoordiger van Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten over de actuele politieke, economische en maatschappelijke situatie in de landen in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Aansluitend vindt het Interparlementaire Koninkrijksoverleg (IPKO) plaats (zie hierboven).

Donderdagavond reist de delegatie van Aruba naar Nederland en komt op vrijdagochtend aan op Schiphol.